

2. Fyzickogeografická charakteristika zájmového území

Vymezení zájmového území bylo na české straně odvozeno z administrativních hranic jesenického a bruntálského okresu a na polské straně poviaty nyským a prudnickým. Celková rozloha je přes 4000 km² s mírnou převahou české části (cca 56 %).

Základní fyzickogeografické složky krajiny jsou těsně spjaty s reliéfem a nadmořskou výškou. V úvodní kapitole bude tedy zvláštní pozornost věnována geomorfologické charakteristice, protože geologické a geomorfologické poměry mají určující význam ve vztahu k současné sídelní struktuře, dopravní dostupnosti a jsou také klíčovým faktorem rozvoje turistického ruchu společně s živou složkou krajiny.

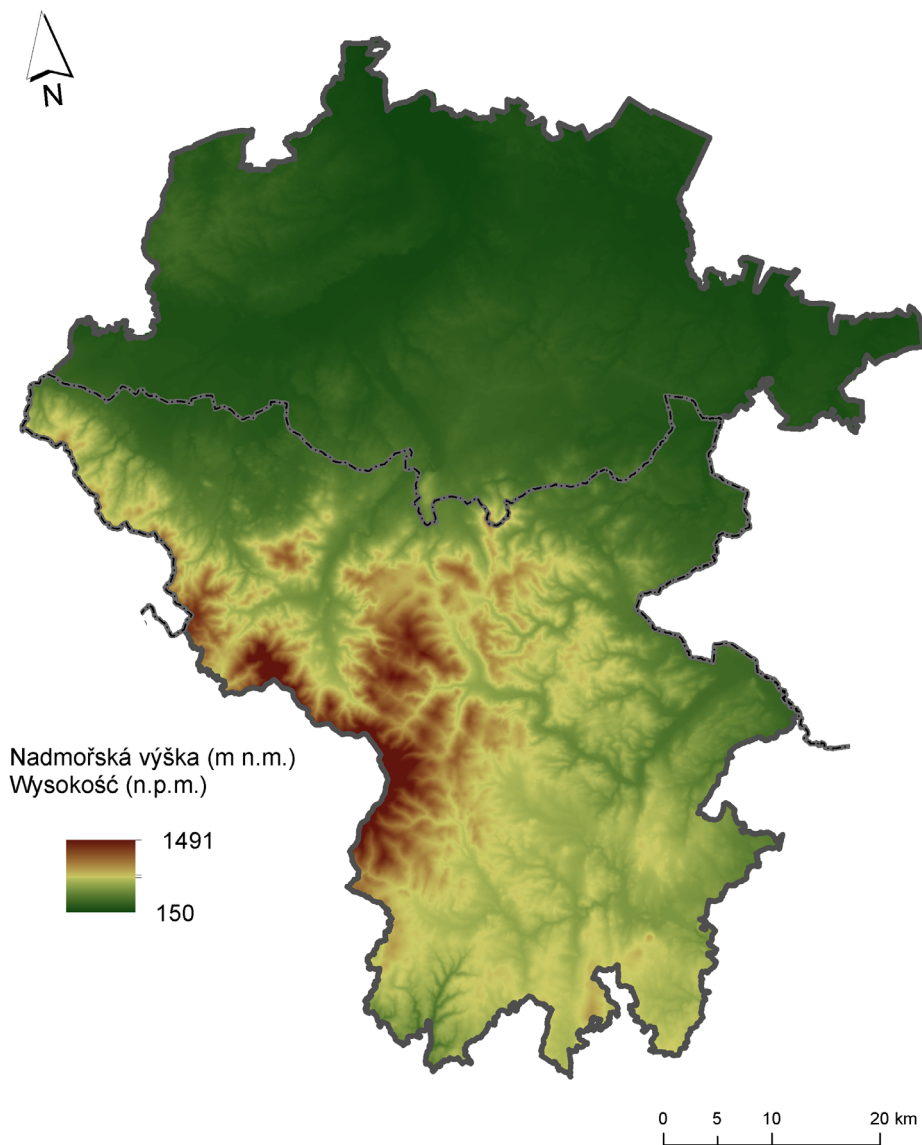
Nejnižším bodem zájmového území je údolí Kladské Nisy (155 m n. m.) a nejvyšším vrchol Pradědu (1491 m n. m.). Na Obr. 4 je patrný výrazný kontrast mezi zarovnaným povrchem Slezské nížiny s tektonickou depresí Kladské Nisy a zahloubenými údolímí Vidnávky, Bělé (Biała Glucholaska), Zlatého potoka, Prudniku a Osoblahy (*Osoblaga*) s kernou stavbou horského masivu Hrubého a Nízkého Jeseníku s dobře patrnou pravoúhlou říční sítí Moravice a Opavy vázanou na tektonické linie.

2.1 Povrch a geomorfologická charakteristika

Česká část je hornatým regionem s horským pásmem Jesenické oblasti (tzv. Východní Sudety, polsky *Sudety Wschodnie*) s geomorfologickými celky Rychlebských hor, Hrubého a Nízkého Jeseníku a Zlatohorské vrchoviny, které na severu přecházejí do oblasti Krkonošsko-jesenického podhůří (*Przedgorze Sudeckie*) s celky Vidnavskou nížinou a Žulovskou pahorkatinou. Pouze okrajovou část území v oblasti Osoblažského výběžku vyplňuje úrodná oblast Opavské pahorkatiny.

Polská strana má rovinatý charakter reprezentovaný Slezskou nížinou s mezoregiony *Dolina Nisy Klodzkiej*, *Rownina Niemodlinska* a *Rownina Wroclawska* (Kondracki 2011). Jedná se převážně o plochý reliéf na spodnokarbonských a neogenních sedimentech. Rovinatý terén s vystupujícími pahorky sandrů, kamů a morén tvořených glaciofluviálními a glaciálními sedimenty je překrytý akumulacemi spraší nebo sprašových hlín. Právě tyto polohy tvoří jádro úrodných oblastí s kvalitními půdami budovanými černozeměmi nebo hnědozeměmi v oblasti Opavské pahorkatiny (*Plaskowytz Glubczycky*). Jihozápadní část polské strany vyplňuje mírně zvlněný reliéf *Przedgorza Sudeckiego* (Krkonošsko-jesenické podhůří) reprezentovaný jednotkami *Wzgorza Niemczansko-Strzelinskim*, *Obniżenie Otmuchowskie* a *Przedgorze Packowskie* (Žulovská pahorkatina na české straně). Východní Sudety na polském území reprezentuje mezoregion *Gory Złote* (Rychlebské hory), které jsou pokračováním hlavního hřebene Rychlebských hor z české strany. Podobně jako česká strana, je oblast říce osídlena s potenciálem možného budoucího rozvoje turistického ruchu. *Gory Opawskie* jsou posledním mezoregionem Východních Sudet, který pokračuje na české straně pod názvem Zlatohorská vrchovina. Na česko-polské hranici ležící vrch Biskupská kupa je turistickým lákadlem a díky jedinečným přírodním podmínkám byl společně s širším okolím vyhlášen přírodním parkem.

Jádrem horského pásma Jesenické oblasti a výrazná dominanta celé oblasti je masív Hrubého Jeseníku (*Wysoki Jesionik*) s nejvyšším vrcholem Praděd, polsky *Pradziad* (1491,3 m). Praděd je zároveň nejvyšším vrcholem Moravy, Českého Slezska i celého Horního Slezska. Je také druhým

Obrázek 4 Výšková členitost

Zdroj: SRTM 90m Digital Elevation Data – CGIAR-CSI Consortium for Spatial Information, version 4, 2008, Podkladová data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2014, Centralny Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej (CODGiK), 2014.

nejvyšším pohořím Česka, které se vyznačuje kernou stavbou se zaoblenými hřbety, příkrými svahy a hlubokými údolními vázanými na tektonické linie. Základní geologické rysy byly vytvořeny variskou orogenezí koncem prvohor, hlavní hřbet byl po denudaci vyzdvižen na konci třetihor proti sousední kře Nízkého Jeseníku, jehož vrcholové partie mají zachovanou úroveň holoroviny přemodelovanou kryogenními procesy v pleistocénu.

Na geomorfologický celek Hrubého Jeseníku navazují na západě Rychlebské hory (*Góry Złote*), které jsou hraničním pohořím mezi Kladskem a Českým Slezskem oddělené Kladským sedlem od Kralického Sněžníku a Ramzovským sedlem od Hrubého Jeseníku. Blízko nejvyššího vrcholu Smrk (1126 m n. m.) leží historické trojmezí Moravy, Slezska a Kladska. Rychlebské hory patří mezi nejméně osídlená pohoří Česka. U obce Vápenná se nachází krasová oblast tvořená vrstvy krystalických vápenců (mramorů) devonského stáří s několika jeskyněmi.

Žulovská pahorkatina, jako jeden ze dvou celků Krkonošsko-jesenického podhůří, je oddělena od krystalinika Rychlebských hor okrajovým sudetským zlomem. Unikátními povrchovými formami jsou nízké exfoliační klenby (ruwary) a izolované ostrovní hory (bornharty) homolovitého tvaru. Zajímavé jsou také časté tvary zvětrávání žul (izolované skály, škrapy, žokovité balvany, skalní mísy, hrance). Produkty tropického zvětrávání žul jsou zachovány v podobě ložiska kaolinu u obce Vidnava, těženého ve větším rozsahu od roku 1816. Od poloviny 19. století se intenzivně rozvíjí těžba kvalitní jemnozrné slezské žuly.

Vidnavská nížina je plochá úpatní pahorkatina tvořená krystalinikem (ruly) překrytým třetihorními a čtvrtohorními usazeninami. Podobně jako u sousední Žulovské pahorkatiny i zde byl reliéf ovlivněn pleistocenním zaledněním. U obce Uhelná probíhala v minulosti těžba lignitu. Zlatohorská vrchovina (*Góry Opawskie*) leží na SV a V úpatí Hrubého Jeseníku. Kerná stavba ukloněná směrem k východu je tvořená krystalickými a částečně metamorfovanými horninami karbonského a devonského stáří. V pleistocénu byla okrajová část ovlivněna činností pevninského ledovce a vrcholová část periglaciálními procesy. Okrajové části jsou rozřezány hluboce zaříznutými říčními údolními. Zajímavostí je výskyt tropického krasu v mramorech – krasová ostrovní hora Velký Špičák s jeskynním systémem. Od poloviny 19. století se v oblasti intenzivně rozvíjí kamenictví ve spojení s těžbou mramoru. Oblast byla známá pod pojmem „Slezská Carrara“.

Plošně nejrozsáhlejším celkem české části je Nízký Jeseník. Povrch ploché vrchoviny tvořený převážně kulmskými sedimentárními horninami je mírně ukloněn k JV s přemodelováním okrajové části na severu a východě pevninským ledovcem v období pleistocénu. Tektonické poruchy a kerná stavba se promítly do pravoúhlé říční sítě řek Opavy, Odry a Moravice (Obr. 4). Vlivem alpinské orogeneze byla aktivována sopečná činnost podél hlubokých tektonických poruch s nejmladšími sopkami v Česku (Uhlířský vrch, Velký a Malý Roudný, Venušina sopka, Červená hora). V minulosti probíhala v Nízkém Jeseníku těžba železných rud, rud barevných kovů a pokrývačské břidlice. Na řece Moravici byla v letech 1987–1997 vybudovaná přehradní nádrž Slezská Harta. Ačkoliv je v současné době na vybraných lokalitách zachována těžba nerostných surovin, rozsah těžby již zdaleka nedosahuje hodnot z dob maximální těžby ve středověku nebo ve druhé polovině 19. a v první polovině 20. století.

2.2 Hydrologická a klimatická charakteristika

Hornatiny a vrchoviny Jesenické oblasti tvoří přirozenou geografickou bariéru nejen z hlediska interakcí v socioekonomické sféře, ale také v kontextu klimatu a počasí. Obyvatelé české části Slezské nížiny, Vidnavské nížiny ale také Zlatohorské nebo Žulovské pahorkatiny se proto často

nechávají slyšet, že sledují předpověď počasí z polských zdrojů, protože ty české zde příliš nevycházejí. Významný vliv hornatin a vrchovin Jesenické soustavy na variabilitu podnebí v oblasti je dobře vyjádřen také v klimatických mapách.

Použijeme-li v Česku zažitou klasifikaci klimatických oblastí podle Quitta (1971) aktualizovanou podle Květoně a Voženílka (2011), jihojihozápado-severovýchodní gradient podnebí v oblasti je na první pohled patrný. Oteplování podnebí směrem k severoseverovýchodu je dáno poklesem reliéfu, který se snižuje z 1400 m n. m. v nejvyšších partiích Hrubého Jeseníku až pod 200 m n. m. ve Slezské nížině.

Nejvyšší oblasti Hrubého Jeseníku patří do chladné klimatické oblasti CH4 charakterizované velmi krátkým, chladným létem, velmi dlouhým přechodným obdobím s chladným jarem a mírně chladným podzimem, velmi dlouhou a velmi chladnou a vlhkou zimou s velmi dlouhým trváním sněhové pokrývky. Nejvyšší hoře Hrubého Jeseníku – Pradědu (1491 m n. m.) – se proto často přezdívá „Moravský ledovec“. Svahové a údolní části v okolí nejvyšších hřebců Hrubého Jeseníku náleží k chladné oblasti CH6 (Vrbensko, Rýmařovsko, části Jesenicka a okolí Loučné). Tuto oblast lze charakterizovat velmi krátkým až krátkým létem, mírně chladným, vlhkým až velmi vlhkým jarem a mírně chladným podzimem, velmi dlouhou mírně chladnou zimou s dlouhým trváním sněhové pokrývky. Drsné klimatické poměry Hrubého Jeseníku vytváří ideální podmínky pro zimní rekreaci (CHKO Jeseníky 2015; Quitt 1971).

Velká část obyvatel a socioekonomických aktivit na české straně přeshraničního regionu je však koncentrována v chladné oblasti CH7, která je typická pro nižší partie Hrubého Jeseníku, Nízký Jeseník, větší část Rychlebských Hor a Žulovskou a Zlatohorskou vrchovinu. Tato oblast se oproti výše uvedeným vyznačuje nižšími srážkovými úhrny a vyššími teplotami, má velmi krátké až krátké mírně chladné a vlhké léto, přechodné období je dlouhé, mírně chladné jaro a mírný podzim, zima je dlouhá, mírná, mírně vlhká s dlouhým trváním sněhové pokrývky (Quitt 1971; Demek, Kříž 1994).

Chladná oblast CH7 na severoseverovýchodě velmi prudce přechází do mírně teplé oblasti MT7, která tvoří souvislý pás od Krnova podél Zlatohorské hornatiny přes Město Albrechtice, Třemešnou, Janov, Zlaté Hory s výběžkem k Jeseníku a dále podél úpatí Rychlebských hor od Vápenné k Javorníku. Mírně teplá oblast je charakterizována normálně dlouhým, mírným a mírně suchým létem, krátkým přechodným obdobím s mírným jarem a mírně teplým podzimem, krátkou a mírnou zimou s krátkým trváním sněhové pokrývky (Quitt 1971; Demek, Kříž 1994).

Na severoseverovýchodě je tato oblast lemována mírně teplou oblastí MT9, která již zasahuje do polské části Vidnavské nížiny, protíná Osoblažský výběžek a zahrnuje okolí Krnova. Tato oblast má dlouhé teplé suché až mírně suché léto, krátké přechodné období s mírným až mírně teplým jarem a mírně teplým podzimem, krátkou, mírnou a suchou zimou s krátkým trváním sněhové pokrývky (Quitt 1971; Demek, Kříž 1994).

Na ose Glubczyce, Prudník, Nysa, Otmuchów je již možné vymezit mírně teplou klimatickou oblast MT 10, pro kterou je podle Quitta (1971) typické dlouhé teplé a mírně suché léto, krátké přechodné období s mírně teplým jarem i podzimem, s krátkou mírně teplou a velmi suchou zimou s krátkým trváním sněhové pokrývky. Podle aktualizované polské klasifikace Gumiński (1948) odpovídá tato oblast „*Dzielnic podsudedtské*“ s trváním zimy 50 až 60 dní, léta 85 až 90 dní, s průměrnou roční teplotou okolo 8 °C a průměrnými ročními úhrny srážek 610 až 620 mm (Stopa–Boryczka, Boryczka 2005).

Zaměříme-li se podrobněji na vybrané klimatické charakteristiky, průměrná roční teplota na stanici Šerák (1327 m n. m.) kolísá kolem 3 °C. Ze starších měření na Pradědu plyne, že v nadmořských výškách nad 1400 m je roční průměrná teplota v oblasti pod 2 °C. Vertikální teplotní gradient je nejvyšší v severovýchodní části Hrubého Jeseníku a Rychlebských hor, kde se proje-

vuje fénový efekt. Průměrná roční teplota v Jeseníku (465 m n. m.) se proto pohybuje okolo 7 °C, zatímco na jižním úpatí Hrubého Jeseníku v Rýmařově (578 m n. m.) klesá pod 6 °C. Průměrná roční a především průměrná letní teplota rychle stoupá směrem k Vidnavské a Slezské nížině. Průměrné roční teploty v Javorníku a Osoblaze, Prudniku a Nyse už většinou přesahují 9 °C. Průměrné červencové teploty ve Vidnavské a Slezské nížině dokonce přesahují 18 °C (Tolasz 2007; ČHMÚ Ostrava 2009 až 2015).

Prostorová distribuce srážkových úhrnů do značné míry koresponduje s variabilitou výše popsaných teplotních charakteristik. Gradient je však opačný. V nejvyšších partiích Hrubého Jeseníku a Rychlebských hor, ale také v přilehlých údolích přesahují průměrné roční srážkové úhrny 1000 mm. Na sever a na východ od hlavního hřebene Hrubého Jeseníku a hlavního hřebene Rychlebských hor srážkové úhrny prudce klesají, a to zejména v zimním období. Při převládajícím jihozápadním proudění se zde projevuje závětrný efekt (nejlépe vyjádřený právě v zimním období). V Nízkém Jeseníku jsou proto i v poměrně vysokých nadmořských výškách srážkové úhrny poměrně nízké (600 až 700 mm). Ve Vidnavské a především Slezské nížině východně od Prudniku dosahují průměrné roční srážkové úhrny místy méně než 550 mm. Současně lze v této oblasti sledovat méně jak 140 zamračených dní v roce. Nízké srážkové úhrny a malá oblačnost vytváří ideální podmínky pro letní rekreaci v oblasti Otmuchovských jezer. Zdejší klima ostře kontrastuje s vysokými srážkovými úhrny s častým výskytem mlh ve vrcholových partiích Jeseníků (více jak 150 dní v roce). Právě časté mlhy jsou jediným nepříznivým klimatickým faktorem z hlediska provozování zimních sportů v Jeseníkách (Tolasz 2007; Stopa–Boryczka, Boryczka 2005; ČHMÚ 2009–2015).

Příznivým indikátorem pro rozvoj cestovního ruchu v regionu jsou oblasti s dobrou kvalitou ovzduší. Zejména Jeseníky patří k oblastem s velmi čistým ovzduším. Klimatické lázně v Karlově Studánce proto již po dvě staletí představují jeden z nejvýznamnějších turistických cílů v regionu. Ani tato oblast se však vzhledem k uzavřeným údolím nedokázala vyhnout periodickému znečišťování ovzduší z lokálních topenišť. V důsledku postupující plynofikace se však tento problém postupně daří řešit. S klesající vertikální členitostí reliéfu na severovýchod k Středopolské nížině klesá i kvalita ovzduší. V těchto oblastech již hraje významnou roli regionální a dálkový přenos emisí a blízkost Hornoslezské průmyslové oblasti (ČHMÚ 2015; Zdravotní ústav se sídlem v Ostravě 2015).

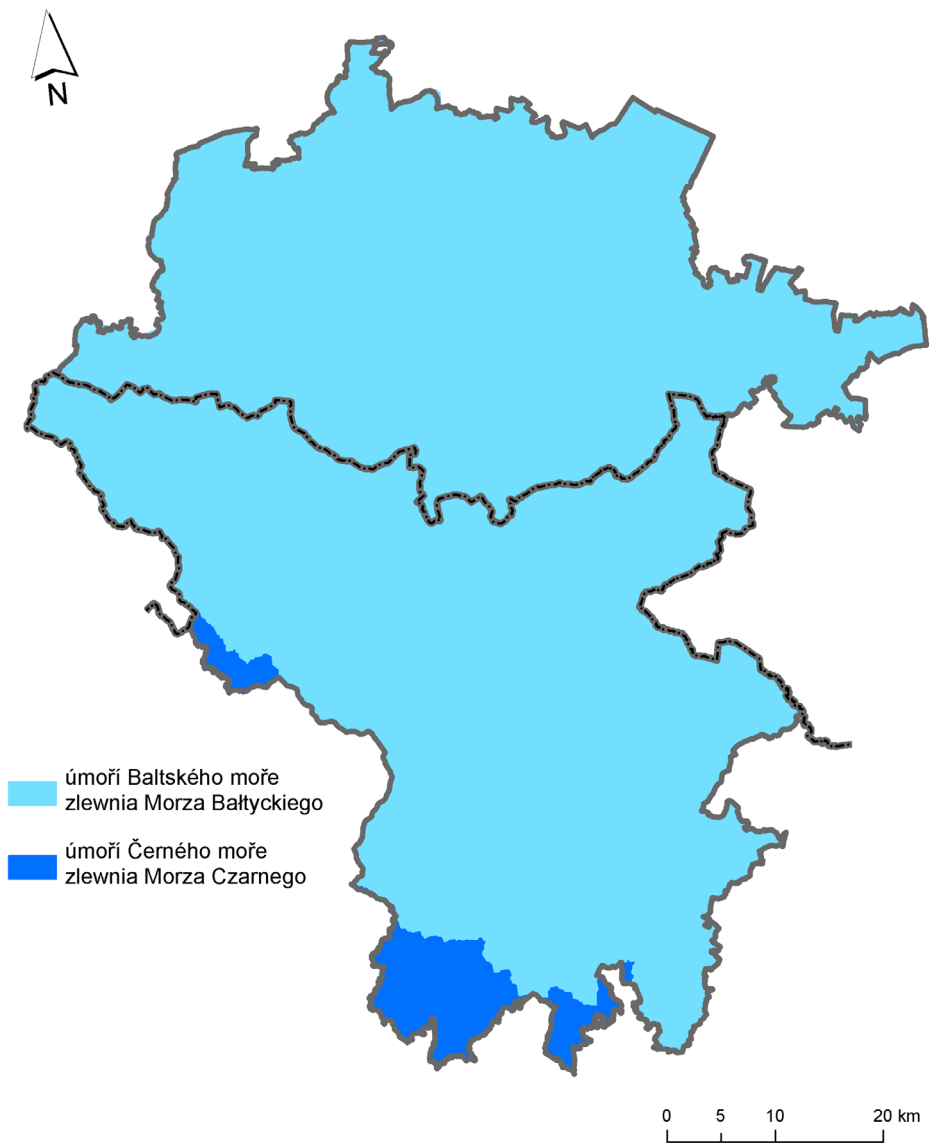
Hydrologické poměry území vyjadřují vztah mezi klimatickými podmínkami a geologickou stavbou. Většina území patří do povodí Odry (cca 96 % území). Významnými vodními toky jsou Bělá, Opavice, Opava, Osoblaha a Moravice. Podzemní vody jsou stejně jako půdní poměry a na ně vázaná biota ovlivněny geologickým podložím. Podzemní vody v oblasti Východních Sudet a Krkonoško-jesenického podhůří mají charakter puklinových podzemních vod saturovaných atmosférickými srážkami. Nejčastěji se jedná o suťové prameny, které mohou být v případě, že leží na tektonických liniích dotovány podzemními vodami s hlubším oběhem i vydatnější. Strmé svahy zlomových okrajů sudetských pohoří s hluboce zaříznutými údolními v kombinaci s vyššími srážkovými úhrny jsou vhodnou kombinací pro existenci vodopádů. Větší koncentraci tohoto fenoménu v podobě vodopádů, kaskád a peřejí najdeme v povodí Bílé Opavy a Moravice a v západní části území s příamou vazbou na vyšší srážkové úhrny. Rovinatá část polské strany se sedimentárními horninami s výskytem průlinových podzemních vod je protékána vodními toky se zdrojnicemi v pohoří Východních Sudet. Nejvýznamnějším tokem je Kladská Nisa pramenící v oblasti Králického Sněžníku (*Śnieżnik Kłodzki*), která zároveň odvodňuje svými pravostrannými přítoky severní a východní svahy Rychlebských hor, Hrubého Jeseníku a Zlatohorské vrchoviny.

Okrajové části kerného pohoří Hrubého Jeseníku tvoří samostatnou provincii minerálních pramenů. Jejich existence je vázaná na postvulkanické exhalace CO₂ vystupující podél zlomových linií reaktivovaných neotektonickými pohyby. Nejvýznamnější prameny jsou využívány v Lázních Karlova Studánka v údolí Bílé Opavy. Specifická kerná stavba pohoří a strmé svahy Hrubého Jeseníku nejsou vhodnými podmínkami pro budování přehradních nádrží. Vhodnější podmínky jsou v sousedním Nížkém Jeseníku, kde byla vybudována přehrada Slezská Harta (8,72 km²) na řece Moravici. Přehradní nádrž byla budována v letech 1987–1997 pro potřeby protipovodňové ochrany povodí dolního toku Moravice a také jako zdroj užitkové vody pro region Ostravska. Kromě uvedených hlavních funkcí plní Slezská Harta také funkci rekreační, energetickou (malá vodní elektrárna) nebo rybochovnou. Mnohem vhodnější podmínky jsou v polské části území, konkrétně v údolí řeky Kladské Nisy. Tektonická sníženina Obniżenia Otmuchowskiego a na ni navazující dolina Nisy Klodskej byla využita ke stavbě dvou přehradních nádrží. Starší Otmuchovská přehrada (*Jeziro Otmuchowskie*) budovaná v letech 1926–1933 s vodní plochou 23 km² a objemem 135 mil. m³ vody a mladší Nyská přehrada (*Jeziro Nyskie*) lidově nazývaná „*Polská Copacabana*“ dokončená v roce 1971 má rozlohu 22 km² a objem cca 111 mil. m³ vody. Obě vodní plochy mají převažující retenční funkci (maximální hloubky přes 20 m) s doplňkovou výrobou elektrické energie. Přehradní nádrže jsou vyhledávaným turistickým cílem spojeným s vodními sporty a rybolovem. Obě jsou významným a dominantním krajinným prvkem oblasti dobře viditelným z vrcholových partií pohoří Východních Sudet.

2.3 Změny krajinné struktury

Proces osidlování horských oblastí se začal projevat od 13. a 14. století z oblastí slezských nížin a také z Moravy (Šternbersko) a Čech (Kladsko, Východní Čechy). Velký rozvoj těžby rud v Hrubém a Nížkém Jeseníku, Zlatohorské vrchovině a na ně navazující zpracování rud v hutích znamenal zvýšenou poptávku po dřevě a tím také výraznější odlesňování. Cílené využívání vysokohorských poloh nad horní hranici lesa bylo zahájeno na přelomu 17. a 18. století z důvodu pastvy dobytka. Vysokohorské hole byly využívány k pastvě do poloviny 20. století s dominantní pastvou hovězího dobytka a ovcí. Vlivem vysokohorské pastvy byla snížena horní hranice lesa cca o 100 m na současných 1250 m. Koncem 18. století se začíná projevat trend cíleného lesního hospodářství související s Tereziánským lesním řádem (pro Moravu a Slezsko byl vydán v roce 1754). Umělá sadba převládla v polovině 19. století a nepříznivě ovlivnila současnou druhovou skladbu lesů ve prospěch druhotných smrčín, které pokrývají 80 % ploch oproti původním 40 % původních bukových porostů. Specifickým problémem Jeseníků je výsadba nepůvodní kosodřeviny (*pinus mugo*) koncem 19. století na panství Řádu německých rytířů. Aktivita výsadby nepůvodní kosodřeviny byla zacílena na navrácení horní hranice lesa na původní výšku. Horní hranice lesa tímto snažením nebyla docílena, naopak výskyt nepůvodního porostu negativně ovlivnil druhovou skladbu unikátních botanických lokalit vysokohorských holí.

Krajinný pokryv je významným ukazatelem intenzity využívání a změny krajiny. Data pro analýzu byla získána z projektu CORINE Land Cover (Copernicus Land monitoring Services) a zachycují její stav k období 2011–2012. Obr. 6 zachycuje stejně jako u reliéfu vysoký kontrast ve využití krajiny na obou stranách hranice. Polská část s převahou nížinných poloh s kvalitními půdami (černozeň, hnědozeň) je charakteristická pěstováním obilovin a cukrové řepy. Lesy pokrývají zhruba 12 % území. Vybrané fragmenty přirozených lesních porostů jsou chráněny a jedná se o přirozené listnaté lesy nebo fragmenty borů s borovicí lesní nebo modřínem opadavým

Obrázek 5 Hlavní evropské rozvodí

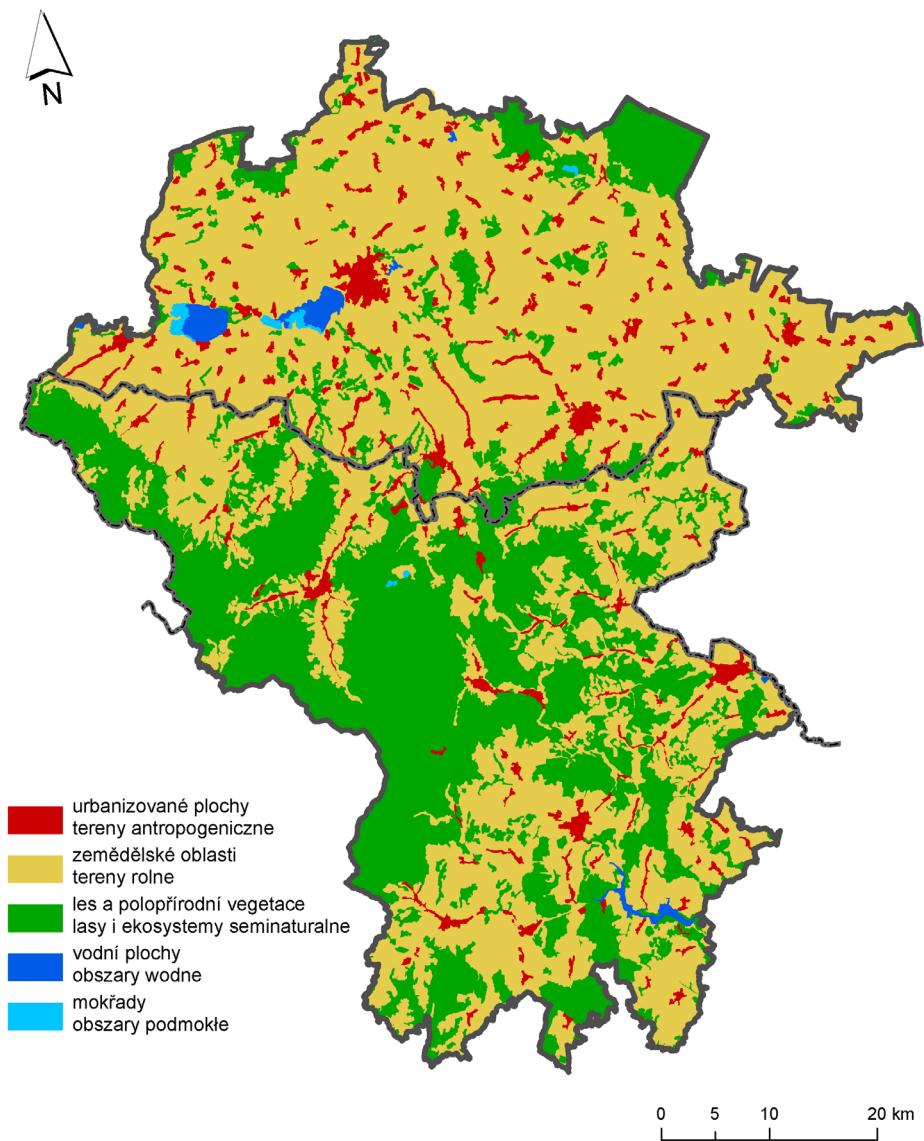
Zdroj: Digitální Báze Vodohospodářských Dat, Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, 2014, Podkladová data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2014, Centralny Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej (CODGiK), 2014.

(sudetským). Horská a podhorská krajina české části Východních Sudet má převládající plošné zastoupení lesních porostů (cca 70 %) se srovnatelným podílem ploch orné půdy, luk a pastvin. Poválečný odsun původního německého obyvatelstva, dosídlení regionu přistěhovalci z vnitrozemí a proces kolektivizace zemědělství ovlivnil výrazně strukturu krajiny v druhé polovině 20. století. Tyto procesy měly vliv na oblasti Javornického a Osoblažského výběžku a předhůří Hrubého a Nízkého Jeseníku. Detailněji se problematikou vývoje krajiny Javornicka zabývá Demek a kol. (2006). S vyhlášením CHKO Jeseníky v roce 1969 na velké části území začala nová etapa vývoje území s důrazem na ochranu cenných biotopů, ale také posílení a rozvoj turistického ruchu. Oblast Jesenicka byla ovlivněna také restrukturalizací zemědělství po roce 1989 s omezením pěstování tradičních zemědělských plodin (len) a přechodem na extenzivní živočišnou výrobu.

2.4 Biota a ochrana přírody

Druhá pestrost území byla výrazně ovlivněna existencí pevninského zalednění v pleistocénu, které zasáhlo beze zbytku polskou část a nižší polohy severního okraje českého území do nadmořských výšek 500–540 m n. m. Předpolí ledovce s periglaciální zónou ovlivnil zejména vrcholové partie hor, které si na mnoha místech v podobě refugií zachovaly i obdobné stanovištní podmínky. Podobně jako předchozí kapitoly i biogeografické poměry území jsou přímo ovlivněny abiotickými faktory a podmínkami prostředí. Vegetace české části patří převážně k oreofytiku s horskou vegetací montánního až subalpínského stupně, pouze severovýchodní část (Osoblažský výběžek) patří k mezofytiku. Na českém území plošně převládají lesní porosty, které byly ovlivněny výsadbou druhotných smrčín v 19. a 20. století. Původním převládajícím typem lesních porostů byly květnaté bučiny na živných substrátech, nebo bukové bučiny na kyselejších půdách. Horní hranice lesa je charakteristická výskytem původních horských klimaxových smrčín. Alpinské bezlesí se v minulosti pohybovalo kolem nadmořské výšky 1350 m n. m. Vlivem vysokohorské pastvy byla ale tato hranice snížena přibližně o 100 m. Specifickým typem biotopů jsou vrchovištní rašeliniště, které představují refugia glaciálních podmínek pleistocénu, najdeme zde také lokalitu Velké Kotliny, která se řadí mezi nejvýznamnější botanické lokality Střední Evropy. Na základě specifických biotopů a unikátních hydrologických, geomorfologických a geologických lokalit bylo v roce 1969 vyhlášena CHKO Jeseníky s celkovou plochou 740 km², která pokrývá 30 % území Jeseníků. Kromě lokalit chráněných v rámci CHKO najdeme maloplošná chráněná území, která chrání nejen živou složku krajiny, ale i unikátní lokality neživé přírody (jeskyně, formy zvětvávání ruly, vodopády, mineralogické lokality aj.). Maloplošná chráněná území bez území CHKO zaujímají plochu 69 km².

V rámci systému chráněných území NATURA 2000 jsou v území vymezeny tři ptačí oblasti. Dvě lokality tvoří Nyské a Otmuchovské jezero, třetí zahrnuje celé území CHKO Jeseníky. Intenzivně obhospodařovaná krajina na polské straně nemá příliš mnoho chráněných území. Plošně největším se 46,2 km² byl v roce 1988 zřízen „Park Krajobrazowy Gór Opawskich“ blízko státních hranic. Předmětem ochrany jsou zachovalé lesní porosty a na výrazném vrcholu Biskupská kupa (889 m n. m.). Převažují lesní porosty (80 %) zastoupené bukem a smrkem. Přírodní podmínky regionu jednoznačně předurčily charakter využití krajiny na obou stranách hranice. Hraniční pásmo česko-polského pomezí má ve vztahu k charakteru krajinné struktury, stupně zachovalosti kulturní krajiny s fragmenty ryze přírodních lokalit velký potenciál pro rozvoj turistického ruchu. Velmi nedoceneným územím jsou Rychlebské hory jako na české, tak i na polské straně. Velký potenciál pro aktivity v turistickém ruchu má také pestrá krajina Žulovské pahorkatiny s pestrou mozaikou luk, polí s množstvím drobných těžebních tvarů.

Obrázek 6 Krajinný pokryv v 2011–2012

Zdroj: Corine Land Cover 2006 seamless vector data, European Environment Agency, version 13, 2010, Podkladová data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2014, Centralny Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej (CODGiK), 2014.